

**ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJOS
AUGALININKYSTĖS IR AGRARINĖS APLINKOSAUGOS SKYRIAUS
VYRIAUSIOSIOS SPECIALISTĖS
JURGITOS ČIUČKIENĖS IR
3-OJO EUROPOS SAJUNGOS PARAMOS SKYRIAUS VYRIAUSIOJO SPECIALISTO
TOMO LOZORAIČIO
KOMANDIRUOTĖS ATASKAITA**

2019 m. birželio 26 d. Nr. 3 PR-76

1. Komandiruotės tikslai

2019 m. birželio 25 d. Liuksemburge dalyvauti ES Bendrojo Teismo posėdyje byloje Nr. T-19/18 Lietuvos Respublika, palaikoma Čekijos Respublikos prieš Europos Komisiją. Lietuvos pateiktas ieškinys sudarytas iš 2 dalių: 1 - dėl 9 745 705,88 eurų finansinės korekcijos už trūkumus, nustatytus įgyvendinant Lietuvos 2007–2013 m. kaimo plėtros programos investicines priemones, 2 – 546 351,91 eurų už kompleksinės paramos sistemos įgyvendinimo trūkumus.

2. Delegacijos sudėtis

Žemės ūkio ministerijos (toliau – ŽŪM) Augalininkystės ir agrarinės aplinkosaugos skyriaus vyriausioji specialistė Jurgita Čiučkienė, 3-ojo Europos Sąjungos paramos skyriaus vyriausiasis specialistas – Tomas Lozoraitis.

Teismo posėdyje taip pat dalyvavo:

Europos teisės departamento prie Teisingumo ministerijos (toliau – ETD) atstovai Ričard Dzikovič ir Viktorija Vasiliauskienė.

Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos (toliau – NMA) atstovės – Genovaitė Beniulienė, Aušrinė Matickaitė, Giedrė Valbasytė.

Čekijos Respublikos, įstojusios į bylą atstovai.

3. Komandiruotės trukmė ir vieta

2019 m. birželio 24-25 d., Kirchberg, Liuksemburgas.

4. Komandiruotės finansavimas

J. Čiučkienės ir T. Lozoraičio su komandiruote susijusios išlaidos apmokėtos iš Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programos priemonės „Techninė pagalba“ pirmosios veiklos srities „Programos įgyvendinimas“ lėšų pagal 2014 m. spalio 31 d. paramos projekto Nr. LKPP-TP-Z-2014-001 „Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 m. programos valdymas, priežiūra ir kontrolė“ sąmatos išlaidų straipsnį „Darbuotojų komandiruočių išlaidos“.

5. Komandiruotės rezultatai

Teismo posėdis vyko birželio 25 d. nuo 9.30 val.

Prieš posėdį ministerijos atstovai teikė pasiūlymus ir komentarus dėl atstovo Teisme (R. Dzikovič – ETD) pasisakymo turinio, taip pat atsakymams į teisėjų klausimus bei Komisijos pasisakymus.

Svarbiausi LT nurodyti bylos elementai, dėl kurių kyla ginčai, yra pateikti pridedamoje LT atstovo Ričard Dzikovič pristatomojoje kalboje.

EK išdėstė esminius jos poziciją pagrindžiančius elementus:

- Dėl susietumo su užsienio įmonėmis kontrolės: Parama pagal 123 priemonę skiriama tik mažoms ir vidutinėms įmonėms, o parama pagal 312 priemonę – tik mikroįmonėms ir tai apibrėžia Europos Komisijos gairės. LT dramatiškai šį EK reikalavimą teigdami, kad susietumo tikrinimas turi būti atliekamas pasauliniu mastu – Europos Sąjungos lygmuo yra pakankamas ir EK tai patvirtino tęstiniame tyrime Lietuvai pradėjus naudoti ORBIS. Vidaus rinkos sąlygomis negalima ignoruoti

galimų užsienio ryšių, o pasikliauti tik įmonės pateiktais duomenimis. Sisteminiis, net ir ex-post patikrinimas, jei nedengia šios dalies, negali būti laikomas tinkama kontrole.

- Dėl dirbtinių sąlygų: Reglamentas Nr. 65/2011 aiškiai nurodo, kad esant dirbtinėms sąlygoms, parama neskiriama. Informacija dėl dirbtinių sąlygų gali būti gauta tiek atrenkant paraiškas finansavimui, tiek ir projekto vykdymo metu, tačiau jei dirbtinių sąlygų buvimo tikrinimas atliekamas tik pateikus mokėjimo prašymą, faktui pasitvirtinus, pareiškėjas bus nepagrįstai sėkmingai perėjęs paraiškų vertinimo etapą. Dėl UAB „Vandenė“ atvejo buvo atsižvelgta, jog pareiškėjas nutraukė ilgalaikį bendradarbiavimą su atitinkama įmone, todėl EK šį atvejį baigė svarstyti be jokio finansinio poveikio, tačiau tai nereiškia, kad EK pripažino, jog dirbtinių sąlygų kontrolė buvo tinkama. Audito rūmai laikėsi tokios pat nuomonės pažymėdami, kad yra trūkumų dėl dirbtinių sąlygų kontrolės su 8 panašaus pobūdžio paramai gauti pateiktais projektais, o 6 iš jų savininkas yra tas pats asmuo. Tai tik įrodo, kad LT net akivaizdžiu atveju nesiėmė tinkamų priemonių.

- Dėl nepakankamos išlaidų pagrįstumo kontrolės: Valstybė narė privalo užtikrinti tinkamą išlaidų vertinimą, pasirinkdama veiksmingus metodus, garantuojančius patikimą finansų valdymo principą, t. y. kainos turi atitikti rinkos kainas, todėl EK pozicija dėl vieno tiekėjo neturėtų kelti nuostabos, tokios situacijos galėtų būti išimtiniai atvejai, tačiau ne įprasta praktika. 28 600 Eur suma, iki kurios Lietuvoje taikoma supaprastinta pirkimų tvarka, yra ydinga, nes nelogiška, kad vienodo dydžio suma taikoma ir mažoms bei vidutinėms įmonėms, ir viešiesiems subjektams. Kiti naudoti metodai taip pat nėra be trūkumų: EK nuomone, skelbimai yra neefektyvūs dėl pernelyg glausto jų turinio, nepateikiant techninių specifikacijų. Skelbimai be techninės specifikacijos yra ne įprasta praktika – gavus vienintelį pasiūlymą jis negali būti patvirtintas be jokios analizės. Kita situacija, kai vieno projekto atveju kainos skyrėsi 6 kartus, vadinasi, specifikacijos buvo neišsamios, referencinių kainų sąrašas yra neišsamus, nes jame pateikiamos tik prekių grupės – 37 punktai, o tokios apibendrintos kainos negali užtikrinti atitikties rinkos kainoms. Ekspertų išvados yra visiškai nemotyvuotos, neaišku, kaip jie nustato, kad kainos pagrįstos, turi būti nurodyta, kokio tipo ir masto patikrinimai buvo atlikti su detaliu paaiškinimu. Nauji elementai turi būti vertinami paraiškos teikimo metu, o ne tuomet, kai sutartys jau sudarytos ir skirtingų pasiūlymų palyginimas nebegali būti atliktas.

- Dėl patikrinimų kokybės: apimtis jau buvo diskutuota kitoje byloje TA-60317.

- Dėl ieškinio 2 reikalavimo: pasisakoma tik dėl pagrindinės kontrolės trūkumų, konkrečiai dėl žalos fondui skaičiavimų dėl sankcijų sistemos nuokrypio bei per švelnios sankcijų sistemos. Dėl sankcijų nuokrypio, EK nepriėmė LT apskaičiuotos žalos, tačiau priėmė pateiktus duomenis tos žalos skaičiavimui ir pati apskaičiavo žalą fondui įvertindami skirtumą tarp sankcijos, kuri buvo pritaikyta pareiškėjui ir tos, kuri turėjo būti pritaikyta. Dėl per švelnios sankcijų sistemos EK atmetė tiek skaičiavimus, tiek ir duomenis, nes jie prieštaringi ir neišsamūs, todėl nesant galimybės įvertinti realią žalą, taikoma fiksuota pataisa. Paprastai taikoma 5 proc. pataisa, bet EK atsižvelgė į švelninančias aplinkybes ir skyrė tik 2 proc. pataisą.

Čekijos atstovas pasisakė dėl ieškinio 1.3. punkto: Reglamento Nr. 65/2011 24 str. nurodo, kad administraciniu būdu turi būti patikrinti visi dokumentai ir duomenų bazės, o 25 str. reikalauja atlikti patikras vietoje, todėl logiška, kad patikros vietoje metu turi būti patikrinta tai, kas yra vietoje, t. y. dokumentuose nurodytų duomenų atitiktį su realia situacija. To paties reglamento 26 str. 2 dalis nurodo patikrinti visus įsipareigojimus ir prievoles, o EK laikosi nuomonės, kad vietoje reikia patikrinti viską, t.y. antrąkart ir tai, kas jau buvo patikrinta administracinių tikrinimų metu. Tokia pozicija nesuderinama su Europos Sąjungos teise, nėra nei logiška, nei turi kokią nors realią pridėtinę vertę. Rašytinėse pastabose EK pripažįsta, kad dubliavimo neturi būti, bet aiškiai matome, kad reikalaujama dvigubos kontrolės. EK ataskaitos 229 psl. nurodyta, kad patikrų vietoje metu nebuvo patikrinti visi aspektai. Patikrų vietoje metu dirbama su tais pačiais dokumentais kaip ir administracinių tikrinimų metu, bet tie dokumentai yra vertinami skirtingu pjūviu. Praktinis pavyzdys – remonto ir statybos darbai fermoje: administracinio tikrinimo metu visi dokumentai (konkurso

dokumentai, išlaidų pagrįstumas, statybų aprašas ir t.t.) patikrinti, t. y. įvertinta, ar finansavimo sąlygos tinkamos, ar remontas kainuoja tiek, kiek nurodyta dokumentuose, o patikrose vietoje jau patikrinama, ar tai, kas nurodyta dokumentuose, atitinka realią situaciją vietoje, t. y. ar ferma iš tikrųjų suremontuota, ar yra sumontuota nusimatyta įsigyti įranga ir t. t.

Teismo klausimų – atsakymų dalis. Žemiau pateikiami esminiai klausimai bei trumpi atsakymai:

1. EK 128 atsiliepimo punkte pažymėjo, kad LT institucijos B13 ir D9 priedų nepateikė administracinės procedūros metu, tačiau LT tvirtina, kad šie dokumentai buvo pateikti. Kokias pasekmes EK įžvelgia dėl to, kad šie dokumentai buvo pateikti vėliau, ar EK mano, kad Teismas neturėtų nagrinėti šių dokumentų?

EK: Teismas šių dokumentų neturėtų nagrinėti, nes tai yra nauji įrodymai, kurie nebuvo pateikti audito metu.

LT nesutinka su EK, nes dokumentai buvo pateikti neformalaus susirašinėjimo metu ir pageidauja, kad šie dokumentai liktų, tačiau pažymi, kad jei jie bus išimti, tai nepaneigs fakto, kad su gyvuliais susijęs rizikos kriterijus buvo taikomas 2014 m.

EK replikuoja, kad nors ir naudotas, toks kriterijus yra bazinis ir neužtikrina, kad pareiškėjai būtų atrinkti pagal visus su gyvuliais susijusius standartus.

2. EK pažymėjo, kad į ekspertus yra kreipiamasi retai. LT 42 ieškinio punkte teigia, kad EK suvestinėje ataskaitoje tai įvardino kaip pirmą trūkumą. Ar LT šioje vietoje supranta taip pat kaip ir teisėjai – kad per retai kreipiamasi į ekspertus ?

LT patvirtina tokį supratimą.

3. Dėl nepakankamos patikrinimų kokybės 148 punkte LT teigia, kad EK reikalauja, kad patikros vietoje metu viskas būtų patikrinta taip pat kaip ir administracinių tikrinimų metu. Ar LT gali nurodyti konkretų punktą (vietą), kur EK suvestinėje ataskaitoje tai teigiama?

LT atsakė, kad greitai negali rasti šios vietos, tačiau bet kuriuo atveju, tokia nuostata buvo galutinėje išvadoje, kuri pridėta prie procesinių dokumentų.

4. 70 dubliko punkte teigiama, kad 2014 m. rugsėjo 16 d. pakeitus sankcijų metodiką, buvo peradministruotos visos iki tol įvertintos paraiškos (klausimas dėl antrosios ieškinio dalies). Ar yra įrodymų?

LT pažymi, kad informacija pateikta B7 priede. Atnaujintas įsakymas yra pridėtas, atsižvelgiant į tai, kad jis buvo pakeistas iki išmokų mokėjimų 2014 m. spalio 16 d. pradžios, todėl logiška, kad visi mokėjimai atlikti jau pagal naują metodiką.

EK nesupranta tokių argumentų, nes jeigu visoms paraiškoms, kuriuose nustatyta kompleksinės paramos susiejimo reikalavimų pažeidimų, sankcijos buvo pritaikytos jau vadovaujantis naująja metodika, jokios žalos fondui nebūtų. Po dvišalio susitikimo Lietuva taip ir nepateikė jokių įrodymų, kad sankcijos pagal naująją metodiką buvo perskaičiuotos visiems pareiškėjams 2014 m.

Suteikiamas baigiamasis žodis. LT atstovas Ričardas Dzikovičs trumpai referuoja į EK pateiktus atsakymus:

- EK tinka ORBIS naudojimas, tačiau tai brangus instrumentas, o EK pirminėje versijoje LT pateikė iš pažiūros atsitiktiniu būdu parinktą galimą registrų sąrašą, kuriame, be kita ko, buvo ir Indijos duomenų bazė, nors dabar EK tvirtina, kad Europos Sąjungos lygmuo yra pakankamas susietumo kontrolei. Kai LT savo iniciatyva pradėjo naudoti ORBIS, tik tuomet EK patvirtino, kad tokia praktika yra tinkama. Taigi, visiškai neaiškūs nei duomenų bazių pasirinkimo kriterijai, nei jų tinkamumo vertinimas.

- EK sako netiesią dėl dirbtinių sąlygų kontrolės nebuvimo. LT labai anksti įtarė dirbtines sąlygas, tą informaciją perdavė ministerijai ir valstybinei finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai.

Tyrimas buvo atliekamas dar gerokai iki audito, todėl kaltinimas, kad LT nematė net ir akivaizdžių faktų, yra nesąžiningas ir nepagrįstas.

- Jeigu skelbimai būtų pateikiami su techninėmis specifikacijomis, jie užimtų po visą laikraščio puslapį. LT yra nusistovėjusi normali praktika, kad skelbimu susidomėjusios įmonės kreipiasi į užsakovą ir gauna technines specifikacijas.

- EK tvirtina, kad grupės yra per daug bendra, tačiau neįvardina, kodėl. Būtent ekspertai pasiūlė tokią metodiką ir mes manome, kad tai kur kas objektyviau nei 2000 vienetų sąrašas. Komisija taip ir neatsakė, kodėl LT metodas yra blogas.

- EK teigia, kad naujų elementų neįmanoma sutikrinti jau sudarius sutartis, tačiau tai neatmeta valstybės narės turimos galimybės nefinansuoti atitinkamų lėšų pateikus mokėjimo prašymą.

Atsakydama EK pažymi, kad:

1. nereikalavo konkrečių registrų, tačiau pateiktais pavyzdžiais norėjo parodyti, kad tokia galimybė yra, valstybė narė gali pasirinkti tinkamus registrus, todėl pradėjus naudoti ORBIS ir sutiko, kad tokia priemonė tinkama.

2. nereikalauja techninėmis specifikacijomis užimti viso laikraščio, tačiau, kai skelbime nurodoma, kaip pavyzdžiui, kad perkama melžimo įranga, tai yra pernelyg abstraktu ir gali nepritraukti kai kurių pardavėjų.

3. neginčija, kad kainos yra objektyvios grupei, tačiau toks suskirstymas neužtikrina, kad prekė bus nupirkta už geriausią kainą.

4. kalbant apie ekspertų iš vadus svarbu ne kiekybė, bet kokybė, netgi ir Deloitte pateiktame įvertinime, kurį LT pateikė kaip pavyzdinį priedą, yra tik trumpas sakinytis, kad išlaidos tinkamos, tačiau nenurodyta kokie metodai buvo taikyti, kad tuo įsitikinti.

Teisėjas į protokolą įtraukia, kad EK nesutinka priimti B13 ir D9 priedų, o LT su tuo nesutinka. Byla bus svarstoma uždaramame posėdyje. Teismas, išanalizavęs visus pateiktus argumentus, įvertinęs rašytinėje procedūroje pateiktus teiginius, priims sprendimą bei apie tai informuos EK ir LT raštu.

6. Komandiruotės naudingumas.

Tuo atveju, jeigu Teismas priimtų Lietuvai palankų ar bent iš dalies palankų sprendimą, Komisija turėtų gražinti visas (1 ginčo dalies atveju), ar dalį (abiejų dalių atveju) dėl finansinės pataisos neišmokėtų lėšų. Teismo sprendimas iš posėdžio pasisakymų nenuspėjamas.

Pridedama. Ričard Dzikovič kalba teisme, 5 lapai.

Jurgita Čiučkienė

Tomas Lozoraitis

3 ESPS komisija
Inga Vencidulytė
2019-06-26

Jonas Liškauskas
2019-06-26

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS ATSTOVO RIČARD DZIKOVIČ KALBA

Europos Sąjungos Bendrojo Teismo posėdyje byloje T-19/18, *Lietuva prieš Komisiją*

Liuksemburgas, 2019 m. birželio 25 d.

Gerbiamasis Teisme,

- (1) Šioje byloje siekiame teisinio tikrumo ir teisinės aplinkos atvirumo. Ginčijamės dėl tų atvejų, kai korekcijų taikymo praktika neatitinka Sąjungos teisės. Atkreipsiu dėmesį į tai, kad pirmasis ieškinio reikalavimas yra, tam tikra apimtimi, nuoseklus prieštaravimas Komisijos ydingai praktikai. Byloje T-603/17 ginčijamės dėl kai kurių analogiškų kontrolės trūkumų. Šioje byloje tokių trūkumų yra daugiau. Todėl matydami Komisijos tendenciją nenuosekliai aiškinti Sąjungos teisę, tai išplečiant, tai siaurinant normų apimtį, keliamo klausimus dėl taikomų korekcijų pagrįstumo.
- (2) Savo sprendimą dėl korekcijų Komisija turi tinkamai pagrįsti. Be to, ji privalo atsižvelgti į tai, kad kontrolės priemonės yra privalomos tikslo, kurį reikia pasiekti, atžvilgiu, o valstybės narės savo nuožiūra nustato atitinkamas šios kontrolės taisykles. Taip veikia sistema pagal pasidalijamo valdymo principą. Todėl Lietuvos Vyriausybė neigia, kad Komisijos nustatyti trūkumai galėjo prieštarauti bendriesiems kontrolės principams ar neužtikrino pakankamos kontrolės.

Dėl ieškinio 1 reikalavimo 1 pagrindo. Kaip patikrinti paramos gavėjo atitiktį MVĮ statusui?

- (3) Komisija nepateikia jokios nuomonės dėl Lietuvos Vyriausybės argumento, jog Sąjungos reglamentai nenustato konkrečių rodiklių ar tvarkos, kaip patikrinti MVĮ statusą. Pagal Reglamento (ES) Nr. 65/2011 24 straipsnio 1 dalį ir 24 straipsnio 2 dalies a punktą valstybės narės gali atlikti patikrinimus savo nuožiūra, o pagrindiniu MVĮ patikrinimų sistemos kriterijumi išlieka rodiklių, kuriuos galima patikrinti, egzistavimas. Tokie rodikliai Lietuvoje egzistuoja ir jie apibūdinti ieškinio 40 ir 43 punktuose.
- (4) Komisija neginčija to, kad Lietuvoje turime patikros mechanizmą, tačiau ji abejoja Lietuvos registruose pateiktos informacijos išsamumu ir verslininko deklaracijos patikimumu. Tačiau tam nėra objektyvaus pagrindo. Ypač atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos institucijos atliko *ex post* vertinimą ir neatitikties atvejų nenustatyta. Komisija

taip pat nereagavo į Lietuvos klausimus, kuri informacijos dalis apie MVĮ patikrinimus atrodo netinkama. Manome, kad šį trūkumą Komisija tiesiog pridėjo prie kito kaltinimo, jog nepakankamai tikriname įmonių susietumą su užsienio subjektais.

- (5) Pastarasis kaltinimas yra prieštaringas. Visiems suprantama, kad visų įmonių ryšių visose pasaulio valstybėse patikrinti neįmanoma. Todėl turi būti nustatyta, kokio masto patikrinimas būtų traktuojamas kaip optimalus. Anot Komisijos, pakanka dėti pastangas. Tačiau tai visiškai nepamatuojamas kriterijus, prieštaraujantis reikalavimui turėti rodiklius, kuriuos galima patikrinti. Todėl Komisija, mūsų nuomone, reikalauja arba neįmanomo, arba imituoti patikrinimus.
- (6) Nėra jokių Komisijos gairių ar išaiškinimų šiuo klausimu. Vertėtų priminti, kad nėra ir jokie vieningo instrumento tokiems patikrinimams atlikti. DG AGRI eilę metų testuoja Arachne sistemą ir nėra aišku, kada ji bus veiksminga. Taigi, atrodo, kad Komisija reikalauja atlikti atsitiktinius patikrinimus, kurie visiškai neaišku, ar duos realių rezultatų. Siūlėme atlikti *ex post* patikrinimą pagal Komisijos pateiktą atsitiktinių registru sąrašą, jokie atsakymo negavome. Kadangi Komisija tęsė sankcijos skaičiavimą vėlesniu laikotarpiu, atlikome patikrinimus naudojantis privačia ir brangiai kainuojančia Orbis platforma. Beje, joje kaupiamos informacijos tikslumas irgi priklauso nuo kitų registru jai teikiamų duomenų tikslumo. Galiausiai, Komisija pripažįsta, kad nėra jokios vieningos praktikos valstybėse narėse. Taigi, arba Komisija turėtų priimti tai, ką daro valstybės narės, arba pasiūlyti vieningą tvarką.

Toliau pasisakysiu dėl dirbtinių sąlygų patikros.

- (7) Abejones dėl dirbtinių sąlygų nustatymo Komisija grindžia tik prielaidomis. Lietuvos Vyriausybės įsitikinimu, tarp Sąjungos lėšų apsaugos principo ir tikslo finansuoti remiamą veiklą turėtų egzistuoti pusiausvyra. Jei projektai atrankos metu, ko atrodo ir nori Komisija, būtų sistemiškai atmetami, iškiltų pavojus minėtam Fondų tikslui. Todėl Lietuvoje egzistuojantis dirbtinių sąlygų nustatymo mechanizmas taikomas nuosekliai per visą projekto laikotarpį. Tai, kad dažniausiai dirbtinių sąlygų faktas nustatomas projekto vykdymo, o ne atrankos stadijoje, paaiškinama tuo, kad dirbtinai sukurtų sąlygų vertinimas „*turi būti atliekamas atsižvelgiant į visas konkrečius atvejo aplinkybes*“. Nors turiu pasakyti, kad akivaizdžiais atvejais esame nustatę dirbtines sąlygas ir paraiškos vertinimo metu.

- (8) Priminsiu sprendimą byloje C-434/12, kuriame Teisingumo Teismas akcentavo poreikį nustatyti *dirbtinių sąlygų objektyvų ir subjektyvų elementus*. O tai ne visuomet įmanoma projekto paraiškos vertinimo metu. Todėl, dirbtinių sąlygų patikrinimas turi atitikti normalaus, įrodymais pagrįsto, tyrimo principus.
- (9) Būtent šiais principais grindžiamas Lietuvoje veikiantis mechanizmas. Mes pažymime rizikingus projektus, o kai turime pakankamai įrodymų - imamės veiksmų. Jei atmestume paraišką remdamiesi tik prielaidomis keliautume į teismą, o ten procesas irgi grindžiamas įrodinėjimu.
- (10) Galiausiai reikėtų akcentuoti, kad Komisijos auditoriai taip pat paskubėjo su išvadomis. Vienu iš atvejų dirbtinės sąlygos, po išsamesnio įrodymų vertinimo, nepasitvirtino.

Dėl ieškinio 1 reikalavimo 2 pagrindo. Kaip kokybiškai patikrinti išlaidų pagrįstumą?

- (11) Tai jau antra byla, kurioje su Komisija ginčijamės dėl išlaidų pagrįstumo patikrinimų kokybės. Komisija Reglamento (ES) Nr. 65/2011 24 straipsnio 2 dalies d punktą aiškina siaurai. Pavyzdinius metodus ji traktuoja kaip privalomus, o jų taikymo praktiką apibrėžia siaurai. Tokiu būdu valstybių narių diskrecija nustatyti išlaidų pagrįstumą pagal kitą vertinimo sistemą yra absoliučiai paneigiama.
- (12) Be to, Komisija ignoruoja tai, kad mes taikome išlaidų pagrįstumo metodus kartu, taip pat keliais etapais, vykdydami kelių lygių institucinę priežiūrą. Ne kartą akcentavome, kad negalima daryti išvados apie Lietuvoje veikiančią išlaidų tikrinimo sistemą remiantis tik vieno projekto vieno pirkimo dokumentais.
- (13) Pavyzdžiui, tikrintuose projektuose Nr. 5 ir Nr. 11 Komisija vertino tik *žodinių pasiūlymų skaičių ir maksimalią kainos ribą*. Taip, pirkimo dokumentuose atsispindi būtent šių metodų naudojimas. Tačiau projektuose įsigyjamos įrangos vertės pagrįstumas buvo įvertintas ne tik mokėjimo agentūros, bet ir projektų atrankos komiteto, o vėliau nagrinėjant mokėjimo prašymą buvo naudojamas didžiausių įkainių metodas, pasitelkiami pirkimo komisija arba išorės ekspertai. Čia yra esminis momentas, ką bandome pasakyti – negalima vertinti kontrolės sistemos pagal vieną veiksmą. Sistemą sudaro keli etapai, skirtingi būdai ir vykdoma tęstinė stebėseną. Kitaip tariant, tai yra veiksmų visuma.

- (14) Reikėtų taip pat pažymėti, kad dalis Komisijos nurodomų trūkumų yra teoriniai. Reikėtų užėiti *j mūsų virtuvę*, kad būtų galima suvokti, kaip viskas čia vyksta. Reglamentas (ES) Nr. 65/2011 suteikia galimybę pritaikyti metodus tam tikroje jų taikymo aplinkoje. Pavyzdžiui, Komisija abejoja skelbimų apie pirkimus veiksmingumu projekto Nr. 5 atveju. Ieškinyje įrodėme, kad skelbimas yra veiksmingas. Be to, reikėtų suvokti Lietuvos rinkos mastą ir tada nedideli skaičiai ar greita reakcija neatrodys taip įtartina.
- (15) Projekto Nr. 10 atveju Komisijos auditoriams užkliuvo, kad buvo gauti 7 pasiūlymai, kuriuose kaina skyrėsi 6 kartus. Šiuo atveju buvo vykdomas nestandartinis pirkimas, dėl kurio rinkoje nėra nusistovėjusios kainos. Sąžiningumo dėlei reikėtų pasakyti, kad kartais verslas teikia brangius pasiūlymus, siekdamas ne laimėti konkursą, tačiau patikrinti konkurentų siūlomas kainas ir galimybes. Tačiau mes neturime jokio pagrindo kažkam neleisti dalyvauti konkurse. Be to, šiuo atveju išlaidų pagrįstumą įvertino ekspertai. Komisija tai žinojo, tačiau nereagavo.
- (16) Komisija taip pat turi Lietuvai priekaištų dėl didžiausių įkainių metodikos. Lietuvoje šis metodas įgyvendintas referencinių kainų sąrašu, kuriame kainos priskirtos ne konkrečioms prekėms, o prekių grupėms. Tokį grupavimą pasiūlė ekspertai. Komisija teigia, kad jai tai nebuvo žinoma. Tačiau ieškinyje pateikėme įrodymus, kad buvo priešingai. Atsiliepime ir triplike Komisija naudoja traktoriaus pavyzdį. Jis labai nevykęs. Reikėtų suvokti, kad traktoriai neturi veikimo ypatybių, kaip mano Komisija. Jie skiriasi tik pagal galią. Todėl kainą susiejome su galia. Papildomai traktorius suskirstėme į tam tikras kategorijas – ratinius ir vikšrinius. Taip pat pagal gamintojų grupes. Todėl Komisija, komentuodama vieną eilutę iš viso sąrašo, pateikia klaidingą vertinimą.
- (17) Užbaigdamas išlaidų pagrįstumo dalį, galiu pridėti, kad nei Europos Audito Rūmų, nei Komisijos auditoriai nenustatė nė vieno atvejo, kad prekės būtų įsigytos už didesnę nei rinkos kainą. Be to, naujuoju programiniu laikotarpiu atliekant įkainių žemės ūkio technikai studiją, ekspertų buvo paprašyta patikrinti, ar ginčijamu laikotarpiu kainos galėjo būti užaukštintos. Apibendrinta ekspertų išvada – kainos užaukštintos nebuvo.

Dėl ieškinio 1 reikalavimo 3 pagrindo nepasisakysiu. Patikrinimų vietoje kokybės klausimas išsamiai apibūdintas ieškinyje, šiuo klausimu daug diskutavome ankstesnėje 2017 metų byloje, ir galiausiai mano kolega iš Čekijos Respublikos ketina pasisakyti šiuo klausimu, todėl taupysiu laiką.

Dėl ieškinio 2 reikalavimo.

(18) Sutikome su Komisija, kad sankcijų sistemos nuokrypis turėjo trukumų, o sankcijų sistema buvo per švelni. Tačiau audito metu buvo imtasi taisomųjų veikslių. Todėl kalbant apie 2014 metus Lietuvos Vyriausybė įsitikinusi, kad pavyko užtikrinti pakankamai efektyvią sankcijų sistemą, rizikos analizę ir tikrinamų rezultatų stebėseną bei apskaičiuoti Fondams kilusią žalą. Atkreipiu dėmesį į tai, kad 2014 m. rugsėjo 16 d. buvo pakeista sankcijų taikymui skirta metodika, o šių pakeitimų Komisija nebeginčijo. Pagal atnaujintą metodiką Lietuvos institucijos įvertino visus asmenis, pateikusius paraiškas 2014 m. Atsižvelgiant į tai, kad mokėjimai buvo atliekami tik nuo spalio 16 d. (taip, kaip numato reglamento nuostatos), mums pavyko pritaikyti naujas sankcijas visiems ūkininkams. Todėl nesutinkame su Komisijos apskaičiuota fiksuoto dydžio korekcija ir pateikėme tikslus žalos fondui skaičiavimus.

(19) Dėl rizikos analizės trukumų. Reaguodami į Komisijos pastabas 2014 m. dar vykstant audito misijai ėmėmės papildomų veikslių, įvedėme papildomą (SGV) kriterijų, kuris užtikrina efektyvią rizikos analizę, kaip to reikalauja Reglamentas (EB) Nr. 1122/2009. Deja, Komisija į tai nereagavo. Ieškinyje ir dublike apibūdinome šio kriterijaus taikymo pavyzdžius.

(20) Dėl tikrinamų rezultatų stebėsenos. Pildėme Komisijos stebėsenos lenteles, tačiau kai kuriuos rodiklius sugrupavome. Tai yra formalus neatitikimas, nekeičiantis duomenų tikslumo. Todėl Komisija išplečia Reglamento (EB) Nr. 1122/2009 84 straipsnį reikalaujama laikytis tik jos pačios šablonų.

(21) Atsižvelgiant į tai, manome, kad 2014 metais mums pavyko užtikrinti sistemos atitiktį pagrindinės ir papildomos kontrolės principams, o korekcija gali būti taikoma tik pagal atliktą realios žalos fondui apskaičiavimą.

Dėkoju už suteiktą žodį.